STUDIU ISTORICO-ARHITECTURAL PENTRU FUNDAMENTAREA INTERVENȚIILOR DE RESTAURARE A FAȚADEI CLĂDIRII UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE ARTE DIN CALEA GRIVIȚEI NR.28

Dr. arh. Virgil Apostol

Dr. arh. Diana Mihnea

BUCUREȘTI
Septembrie 2017

CUPRINS:

1. Obiectul studiului și regimul de protecție juridică 3
2. Evoluția contextului urban 3
3. Evoluția fondului construit 6
4. Evoluția imobilului cercetat 6
5. Investigații de arhitectură 20
6. Valori istorice, urbanistice, arhitecturale și memoriale 25
7. Restricții și permisivități 26
8. Bibliografie 27

1. OBIECTUL STUDIULUI ȘI REGIMUL DE PROTECȚIE JURIDICĂ

Prezenta cercetare are ca obiectiv evaluarea valorii culturale – în baza criteriilor specifice domeniului – a corpului de clădire dinspre stradă, parte a ansamblului din Calea Griviței nr. 28, sediul al Universității Naționale de Arte. Cercetarea are drept scop formularea unor concluzii privind restricțiile și permisivitățile pe care se vor fundamenta lucrările de conservare-restaurare a fațadei principale a clădirii.

Edificiul este înscris în Lista monumentelor a municipiului București ca monument istoric, aparținând grupei valorice B, având codul LMI 2016: B-II-m-B-18845. Construcția se află în zona construită protejată nr. 02 – Calea Griviței.

Pentru stabilirea evoluției istorice a construcției și a contextului său urban au fost consultate planuri istorice ale Bucureștiului, bibliografie de specialitate privind istoria capitalei și istoria învățământului militar superior, precum și documente de arhivă. Au fost consultate documente aparținând unor fonduri ale Arhivelor Naționale – Serviciului Municipiului București, precum și documente din arhiva Universității Naționale de Arte.

2. EVOLUȚIA CONTEXTULUI URBAN

Clădirea studiată, ocupată astăzi de Universitatea Națională de Arte este situată pe una dintre cele mai importante artere istorice ale capitalei, Calea Griviței, numită până în 1878 Drumul / Ulița Târgoviștei.[1] Ulița este menționată în documente încă din secolul al XVII-lea, menținându-și importanța în structura Bucureștiului și în secolele următoare.

În 1830, atunci când este emis *Regulamentul pentru starea sănătății și paza bunei orânduieli în politia Bucurescilor*, una dintre cele zece bariere ale orașului era stabilită la capătul Uliței Târgoviștei, întărindu-se astfel rolul pe care artera îl avea în structura capitalei.[2]

La mijlocul secolului al XIX-lea, de-a lungul uliței se puteau distinge două segmente cu caracteristici foarte diferite. Până la intersecția cu traseul actualei străzi Berzei / Buzești, de o parte și de alta a uliței se aflau parcele construite, având încă, majoritatea, suprafețe mari și acea formă tradițională alungită, cu latura scurtă către stradă. De asemenea, cele mai multe dintre parcele păstrau împărțirea tradițională în două zone: cea dinspre stradă, construită, și cea din adâncime, cu destinație agricolă. Structura parcelarului era una neregulată, specifică țesuturilor dezvoltate spontan. La vest de intersecția amintită, pe planul din 1852 al capitalei sunt reprezentate foarte puține parcele construite, această porțiune fiind mărginită, până la barieră, de loturi agricole cu suprafețe mari.

În a doua parte a secolului al XIX-lea, întreaga zonă avea să cunoască o dezvoltare accelerată. Într-o primă etapă, tendința de dezvoltare tentaculară a capitalei, de-a lungul arterelor principale, a dus la fragmentarea parcelarului și la densificarea fondului construit pe întreaga lungime a străzii, până la barieră. După 1872, a urmat o etapă de dezvoltare foarte rapidă, prezența Gării Târgoviștei (viitoarea Gară de Nord) reprezentând de acum unul dintre cele mai importante poluri de interes ale orașului. Astfel, până la sfârșitul secolului al XIX-lea, întreaga zonă aferentă Căii Târgoviștei / Căii Griviței avea să fie caracterizată de un parcelar cu o structură măruntă și o densitate relativ mare a construcțiilor, specifică noilor zone de locuințe dezvoltate fie prin fragmentarea vechiului țesut construit, fie, către exteriorul

[1] Constantin Giurescu, *Istoria Bucureștilor din cele mai vechi timpuri și până în zilele noastre*, Editura pentru literatură, București, 1966, p. 140; George Potra, *Din Bucureștiul de ieri*, Vol. I, Editura Științifică și enciclopedică, București, 1990, p. 207.

[2] Emil Vârtosu, Ion Vârtosu, Horia Oprescu, *Începuturi edilitare 1830-1832*, București, 1936, p.32.

orașului, pe baza unui plan prestabilit. Zonele de locuințe s-au dezvoltat, în mod evident, în legătură cu gara și funcțiunile anexe ale acesteia, dar și în legătură cu noile industrii așezate în mod convenabil în vecinătatea gării.

În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea, procesul de îndreptare și aliniere a străzilor a inclus și Calea Griviței, lucrările realizându-se aici în mai multe etape.[3] Un prim plan de aliniere a fost elaborat în anul 1887, urmat de un al doilea, în 1896. Aliniamentul laturii de nord a segmentului dinspre Calea Victoriei a fost dictat de poziția clădirii Școlii de Artilerie și Geniu (azi sediu al Universității Naționale de Arte), edificiu ce era la acea vreme unul dintre cele mai moderne și mai impozante din zonă.[4]

Una dintre cele mai radicale intervenții asupra structurii țesutului urban din zona învecinată Căii Griviței s-a petrecut odată cu trasarea Bulevardului Nou, viitorul Bulevard Dacia. Proiectul aprobat în 1909 propunea realizarea unei străpungeri din Calea Griviței până în Calea Victoriei, pornind de la scuarul / grădina școlii militare și trecut pe la nord de clădire Curții de Compturi. În plus, proiectul prevedea și unele intervenții în zonele imediat învecinate. Astfel, conform propunerii ar fi trebuit să se realizeze o prelungire a segmentului de pe direcția nord-sud a actuale străzi Mihail Moxa, creând-se astfel o stradă cu un traseu continuu între strada Sfinții Voievozi și Calea Griviței, trecând pe la estul parcelei ocupate de Școala de Artilerie și Geniu (azi, sediu al Universității Naționale de Arte).[5] Ultima dintre intenții nu a fost niciodată pusă în aplicare.

După Primul Război Mondial nu au mai avut loc modificări semnificative ale tramei stradale din vecinătatea segmentului estic al Căii Griviței. Lărgirea străzii Berzei / Buzești în vederea trasării unui nou bulevard, deși a fost înscrisă în planul director de sistematizare din 1935, nu a fost pusă în aplicare decât mult mai târziu.

[3] Cezara Mucenic, „Gara de Nord și Școala de poduri și șosele. Urbanism și Arhitectură", în *București. Materiale de istorie și muzeografie*, XXII/2008, p. 129.
[4] Arhivele naționale - Serviciul municipiului București, fond *Primăria municipiului București. Alinieri*, dosar nr. 20/1887, 190.
[5] Nicolae Lascu, *Bulevarde bucureștene până la Primul Război Mondial*, Editura Simetria, București, 2011, p. 58, 59.

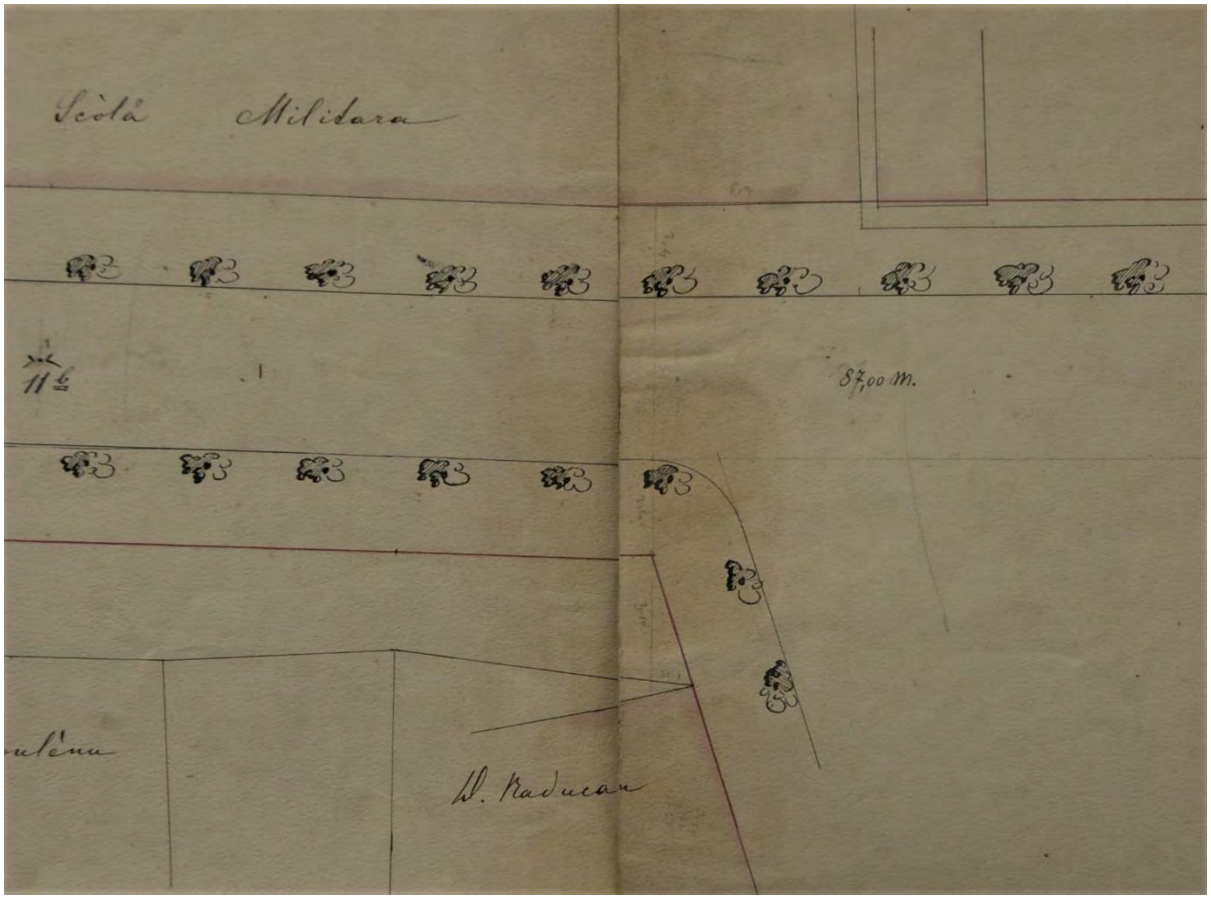

Fig. 1. Extras din planul de aliniere a Căii Griviței, 1887.
Sursa: Arhivele Naționale ale României. Municipiul București, fond 83 *Primăria Municipiului București. Alinieri*, dosar nr. 190.

3.

Fig. 2. Extrase din proiectul bulevardului Dacia, 1909.
Sursa: Arhivele Naționale ale României. Municipiul București, fond 83 *Primăria Municipiului București. Alinieri*, dosar nr. 562/1909.

EVOLUȚIA FONDULUI CONSTRUIT

La mijlocul secolului al XIX-lea, de o parte și de alta a segmentului cuprins între Podul Mogoșoaiei și viitoarea stradă Berzei / Buzești, majoritatea clădirilor erau – judecând după dimensiunile lor modeste în plan – locuințe. Excepție făceau cele două biserici, Manea Brutaru și Sfinții Voievozi, și cele câteva clădiri cu funcțiuni publice situate în capătul dinspre Podul Mogoșoaiei.

Una dintre primele instituții publice ce și-a stabilit sediul în Ulița Târgoviștii a fost Curtea Administrativă, viitorul Minister de Finanțe. Încă din prima jumătate a secolului al XIX-lea instituția a funcționat într-o construcție mai veche, fosta casă Romanit[6], amenajată pentru a corespunde nevoilor instituției. Sediul a fost apoi extins prin adăugarea în 1883 a corpului central și a aripii nordice.[7]

Tot de timpuriu, la jumătatea secolului al XIX-lea, s-a mutat aici și Dejurstva sau Departamentul Oastei, viitorul Minister de Război, nu într-o construcție nouă, ci într-o clădire mai veche ce apare pe planul cadastral al capitalei din 1844-1846 ca fiind proprietatea lui Setraru Dumitrache. În perioada 1860-1862, clădirea va fi extinsă, aici instalându-se noua școală militară rezultată din unificarea școlilor ostășești de la București și Iași. Către sfârșitul secolului, în vecinătatea Ministerului de Finanțe, către vest, a fost construită clădirea Curții de Compturi[8], astăzi Spitalul Clinic de Nefrologie „Dr. Carol Davila".

Ultimii ani ai secolului al XIX-lea au fost marcați de o prefacere radicală a zonei, vechiul fond construit fiind în mare măsură înlocuit.

Astăzi, țesutul construit aferent segmentului estic al Căii Griviței apare ca fiind unul foarte eterogen, alcătuit din locuințe individuale, locuințe colective și unele instituții publice, datând din ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și din diverse etape ale secolului următor.

4. EVOLUȚIA IMOBILULUI CERCETAT

Pentru mai bine de un secol, ansamblul de clădiri din Calea Griviței 28 a aparținut armatei, găzduind de-a lungul timpului diverse instituții ale acesteia. Evoluția ansamblului s-a desfășurat însă, în cea mai mare parte, în cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea, răspunzând necesităților școlii militare de ofițeri sau diferitelor ramuri ale acesteia ce au funcționat aici începând în perioada 1860-1921.

Anterior anului 1860, pe o perioadă relativ scurtă, de cel mult un deceniu, aici și-a avut sediul Dejurstva (veche denumire a Ministerului de Război). Instituția, înființată în 1839[9], a avut vreme de două decenii un alt sediu, cunoscându-se însă foarte puține informații legate de acesta. Pentru această perioadă era obișnuit ca tinerele instituții ale statului să

[6] Astăzi Muzeul Colecțiilor de Artă, Calea Griviței 111.

[7] Ștefan Ionescu, „Dezvoltarea edilitar-urbanistică a orașului București la sfârșitul secolului al XIX-lea", în *București. Materiale de istorie și muzeografie*, VII/1969, p. 93.

[8] Instituția a funcționat în acest sediu până după cel de-al Doilea Război Mondial (George Costescu, *Bucureștii Vechiului Regat*, Editura „Universul", București, 1944, p 107).

[9] Administrația oștirii, „Ștabul oștirii" sau „Dejurstva" a fost înființată în Țara Românească în anul 1839, în timpul domniei lui Alexandru Ghica. Din 1856, instituția a purtat numele de „Departamentul ostășesc", deși unele documente aveau deja trecută în antet denumirea de „Ministerul de război", denumire care avea să se încetățenească treptat (Dumitru, Angela-Ramona, „Consolidarea și modernizarea puterii armate a Țării Românești în perioada 1849-1856", în *Analele Universității din Craiova. Seria istorie*, anul XIII, nr. 2(14)/2008, pp. 111, 112); *Istoria militară a poporului român*, Vol. IV, pp. 203, 204.

funcționeze în clădiri mai vechi, fie aflate în proprietatea statului, fie închiriate și modificate pentru a răspunde diverselor cerințe.[10] În acest context, sediile de instituții se mutau în funcție de necesitățile dictate de un aparat de stat aflat în continuă transformare.

Astfel, planul Bucureștiului din 1842, publicat în *Almanach de Valachie*, indică *Ștabul Oștirilor* ca fiind situat în capătul estic al Podului de Pământ, în vecinătatea sud-vestică a bisericii Sf. Ilie.[11] La sfârșitul anilor 1840 și începutul anilor 1850, cele două ediții ale planului Borroczyn indică Dejurstva ca fiind situată, alături de Agia, în mahalaua Sf. Ilie. Probabil, instituția avea același sediu din 1842. Abia cândva în anii 1850, dar cu siguranță înainte de 1860, Dejurstva avea să se mute în Calea Târgoviștei, viitoarea Cale a Griviței.[12] Nu există informații privind construirea unei clădiri dedicate Ministerului de Război, astfel încât este de presupus că și de această dată se folosește o clădire existentă. Conform planului cadastral al capitalei elaborat de maiorul Borroczyn, pe locul viitoarei școli militare, în a doua parte a anilor 1840 se afla locuința numitului Setraru Dumitrache. Este foarte probabil ca această construcție să fi servit drept sediu al Dejurstvei. Mutarea sediului în Ulița Târgoviștei poate fi pusă în legătură cu faptul că Barbu Știrbei, domnitorul Țării Românești din acea vreme (1849-1856), își avea reședința la palatul de pe Podul Mogoșoaiei, în imediata vecinătate a intersecției acestei artere cu Ulița Târgoviștei.

Proprietatea pe care avea să o ocupe Ministerul de Război apare pe planul cadastral amintit ca fiind una dintre cele mai impunătoare din zonă, atât prin dimensiunile parcelei, cât și prin dimensiunea, forma și poziția clădirilor. Parcela apare ca având o suprafață mai mare decât a celor învecinate, precum și una dintre cele mai mari deschideri la stradă dintre parcelele construite ale Uliței Târgoviștei la acea vreme. Lotul avea o formă unui trapez alungit și avea deschidere atât spre Ulița Târgoviștei, cât și spre fundătura[13] ce pornea din maidanul ce avea să poarte mai târziu numele de Piața Sf. Voievozi.

Lotul era ocupat de trei construcții. Două dintre acestea, înguste și lungi, erau alipite limitelor laterale ale proprietății, fiind, cel mai probabil, anexe. Clădirea principală, având dimensiuni în plan cu mult mai mari decât clădirile proprietăților învecinate, era așezată central, sugerându-se astfel o intenție de monumentalitate. Pe planul din 1844-1846, clădirea este reprezentată ca având o zonă centrală decroșată, accentuând astfel simetria introdusă prin felul de amplasare pe lot.

Având în vedere caracteristicile clădirii, la mijlocul secolului al XIX-lea aceasta se număra cu siguranță printre acele reședințe noi și impunătoare ale Bucureștiului. Este puțin probabil ca odată cu mutarea sediului Ministerului de Război această construcție să fi fost înlocuită cu una nouă. Probabil, în plus față de poziția sa în raport cu palatul domnitorului, tocmai înfățișarea, starea și dimensiunile ei au făcut-o potrivită pentru a găzdui Ministerul de Război. Instituția a funcționat în această clădire de pe Calea Târgoviștei până în 1860, când edificiul a fost transformat pentru a servii noii școli militare de la București.

---

[10] Cornel I. Scafeș, „Construcții și amenajări militare destinate armatei permanente (1859-1877)", în *Studii și materiale de muzeografie și istorie militară*, nr. 12/1979, p. 220.
[11] Andrei Pănoiu, *Evoluția orașului București*, Editura Fundației Arhitext Design, București, 2011, pp. 36,37.
[12] *Protocoalele ședințelor Adunării legislative a Țerii Românești. Din prima sesiune a cellei de a doua legislature*, Anul 1860, Tomul I, Typografia Statului, Niphon, Bucuresci, 1861, p. 263.
[13] Viitoarea stradă a Emigrantului, azi, Mihail Moxa.

Unirea principatelor române din 1859 a fost urmată de procesul de unificare a instituțiilor celor două principate, proces desfășurat în primii ani ai domniei lui Alexandru Ioan Cuza. Cele două ministere de război au fost unificate în anul 1861[14], iar cele două școli militare de la București și de la Iași, în anul următor, având un nou sediu în capitala Principatelor Unite.[15]

Școala militară de la București, înființată în 1850[16], din porunca domnitorului Barbu Știrbei a funcționat în mai multe localuri. La începuturile ei, școala și-a desfășurat activitatea „în casele Pitarului Gr. Mareș, la S-ta Vineri”[17], iar mai apoi, către 1860, în ansamblul de la Mihai Vodă.[18] Începând cu anul 1860, la București aveau să înceapă pregătirile pentru amenajarea unui local potrivit pentru școala rezultată din unificare celor două vechi școli ostășești ale Țării Românești și Moldovei.

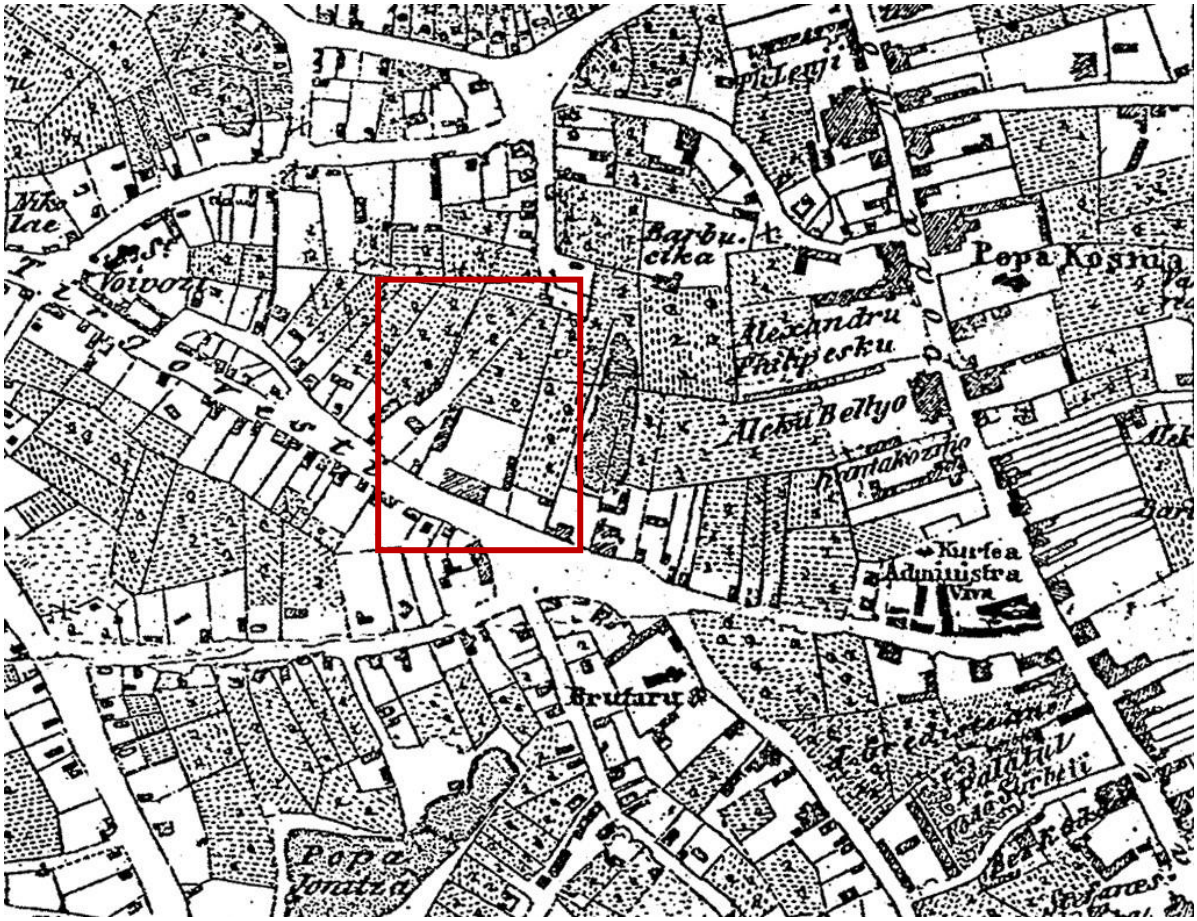

Fig. 3. Detaliu din *Planul Bucureștiului Ridikat, tras chi-publicat din porunka Prea înăltzatului Domn Stăpânitor Barbu Dimitrie Știrbeiu V.V. de Maior Baron Rudolf Artur Borroczyn, 1852*

[14] Petru Otu, „Considerații privind evoluția Ministerului apărării naționale (1831-1989)”, în *Document. Buletinul Arhivelor Militare*, 4 (54)/2011, p. 2.
[15] Colonel dr. Adrian Stroea, colonel (r) Marin Ghinoiu, „Școala militară de artilerie – 130 de ani de existență”, în *Calendarul tradițiilor militare 2012*, Editura Centrului tehnic-editorial al armatei, București, 2012, p. 86.
[16] O primă încercare de a înființa o școală ostășească a avut loc în 1847. Școala a funcționat însă doar un an, în localul cazarmei Sfântul Gheorghe (Malmaison), închizându-se ca urmare a evenimentelor din 1848 („Despre școala militară”, în *Monitorul Oastei*, nr. 9, anul I, 26 martie 1860, p. 137).
[17] V. A. Urechia, *Istoria școlelor de la 1800-1864*, Tomul III, Imprimeria Statului, Bucuresci, 1894, p. 26.
[18] S.A.N.I.C., fond *Ministerul de Război 1830-1875*, parte structurală *Administrația centrală, secția II*, 1267/1860, 1276/1860, 1394/1861.

Pentru noul local a fost ales vechiul sediu al Dejurstvei din Ulița Târgoviștei, căruia aveau să i se aducă vreme de mai bine de doi ani, între 1860 și 1862, o serie de transformări. Una dintre puținele lucrări dedicate construcțiilor militare din secolul al XIX-lea menționează faptul că această nouă clădire a școlii ostășești ar fi fost construită „pe temeliile vechii Dejurstve”[19]. În fondul 2118 al Ministerului de Război, aflat la Serviciul Arhivelor Naționale Istorice Centrale, se află o serie de dosare ale căror titluri indică mai degrabă o transformare a vechii clădiri, însoțită sau nu de o extindere[20], și nu o reconstrucție precedată de demolare.[21] Având în vedere titlurile, singurele informații care ne-au fost accesibile, trei dintre aceste dosare apar ca fiind deosebit de relevante:

- 1239/1860. *Amenajarea fostei clădiri a Ministerului de Război pentru Școala Militară*
- 1393/1861. *Repararea localului Ministerului de Război*
- 1509/1862. *Repararea Ministerului de Război (...)*

În lipsa accesului la informațiile conținute de aceste dosare și la altele din fondurile Arhivelor Naționale, putem doar presupune că noua clădire a școlii militare păstra cel puțin părți din structura vechii construcții a Ministerului de Război. Comparând conturul în plan al vechii clădiri (reprezentat pe planul cadastral al capitalei din 1844-1846) cu imaginile mai târzii al școlii militare (fig. 7) se poate observa faptul că ambele clădiri au o zonă centrală ușor decroșată către stradă, iar aceste segmente de fațadă au o lungime aproximativ egală. Acest lucru ar putea sugera fie faptul că vechea clădire a fost extinsă, ajungând să ocupe întreaga fațadă, fie s-au păstrat fundațiile zidurilor dinspre stradă. Un alt argument în favoarea transformării vechii clădiri este și faptul că laturile de nord și de est ale volumului central al edificiului, în forma în care se păstrează și astăzi, par să urmărească conturul nord-estic al casei lui Șetraru Dumitrache, așa cum era ea reprezentată pe planul cadastral din 1844-1846. O serie de documente din anii 1970-1980, aflate în arhiva Universității Naționale de Arte, amintesc faptul că edificiul dinspre Calea Griviței ar fi fost construit în 1830, însă niciunul dintre documente nu indică vreo sursă a acestei informații. Însumate, toate aceste date și observații reprezintă argumente în favoarea conturării ipotezei conform căreia noul edificiu al școlii militare a înglobat mai vechea locuință în care s-a instalat Ministerul de Război. Întrucât nu am avut acces la date care să vină în sprijinul vreuneia dintre observațiile anterioare, acestea rămân, cel puțin deocamdată, la stadiul de ipoteză.

[19] Cornel I. Scafeș, *op. cit.*, p. 232.
[20] Aceasta ar fi putut să fie făcută anterior anului 1860.
[21] Menționăm ca dosarele nu au putut fi consultate întrucât, pe perioada desfășurării cercetării de față (august 2017), sala de studiu a Serviciului Arhivelor Naționale Istorice Centrale a fost închisă publicului.

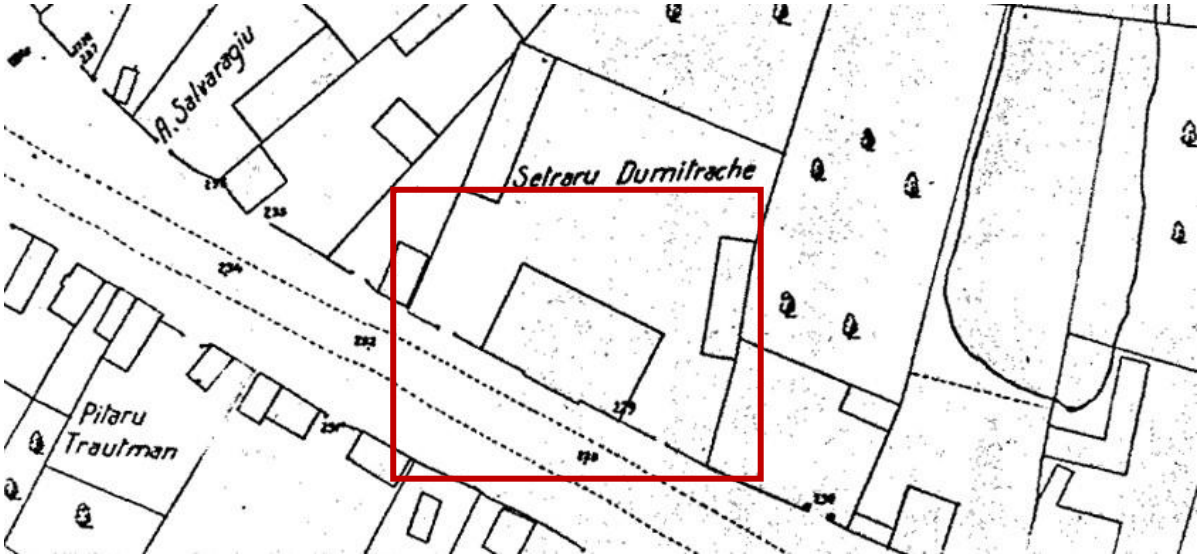

Fig. 4. Extras din *Planul Bucureștiului ridicat și nivelat din porunca Dlui Marelui Vornic al departamentului Trebilor din Năutru Barbu Știrbei după întocmirea secției inginerești sub direcția specială a Maiorului Baron Rudolf Artur Borozin în zilele prea înălțatului Domn Stăpânitor Gheorghe Dimitrie Bibescu V.V., 1846* [Copie „conf. cu orig. Boroczyn", 1915, semnată Cincinat Sfințescu], caroul 16.

Construcția în 1860-1862 a școlii militare de la București se înscrie în ampla campanie de construcții de edificii destinate armatei, desfășurată în timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza. După unire, unul dintre scopurile domnitorului a fost și modernizarea armatei, proces care avea să fie susținut, printre altele, de îmbunătățirea fondului de construcții. Multe dintre clădirile de care dispunea armata înainte de 1859 în principalele orașe ale celor două principate deveniseră fie neîncăpătoare, fie fuseseră conformate, încă de la început, defectuos în raport cu scopul. În plus, multe dintre acestea suferiseră diverse stricăciuni în timpul războiului Crimeii (1853-1854).[22] În lipsa unor specialiști militari în construcții, Ministerul de Război a implicat în această amplă campanie arhitecți civili, aleși dintre foarte puținii aflați în principate în perioada domniei lui Cuza.[23] Dintre aceștia, în perioada 1860-1865 arhitect al ministerului, parte a consiliului tehnic al geniului, a fost Gustav Freiwald.[24] Nu este exclus, deci, ca de numele acestuia să se lege și construcția școlii militare.[25]

În 1866, clădirea școlii militare se număra, cel puțin în viziunea inginerului J. R. Huber, printre cele mai importante și, probabil, cele mai moderne clădiri ale capitalei din acea vreme. Într-o gravură intitulată *Panorama de București*, Huber așeza clădirea școlii militare alături de cele mai moderne edificii ale perioadei – Arsenalul, palatul domnitorului, spitalul militar, Cazarma Malmaison, biserica lutherană, biserica Sf. Spiridon Nou, biserica Sf. Gheorghe, o serie de clădiri din vecinătatea Grădinii Cișmigiu, Academia, Teatrul

[22] Cornel I. Scafeș, *op. cit.*, p. 220.
[23] Colonel (r) ing. Mircea Târzioru, colonel (r) Simion Pădureanu, *Istoria construcțiilor și domeniilor militare*, Editura Militară, București, 1995, p. 93.
[24] Viorica Malacopol, „Date în legătură cu activitatea arhitecților Freiwald", în *Studii și cercetări de istoria artei. Seria artă plastică*, Tom 11, 2/1964, p. 326.
[25] În aceeași perioadă arhitectul a elaborat și proiectul de reconstrucție a fațadei cazărmii Malmaison (C. N. Herjeu, *Istoria armei geniului*, I. V. Socecu, București, 1902, p.209).

Național și Sinagoga. În aceeași gravură, printre clădirile emblematice ale capitalei, erau reprezentate și Biserica lui Bucur și Ansamblul Mitropoliei.

Clădirea realizată în perioada 1860-1862 a fost prima dintre cele construite pe parcelă pentru școala militară, aceasta cuprinzând către sfârșitul secolului un ansamblu format din mai multe corpuri realizate în etape distincte. Acestea au fost construite pentru a răspunde necesităților instituțiilor de învățământ militar ce au funcționat în Calea Griviței 28, uneori chiar și simultan: Școala militară de infanterie și cavalerie, Școala specială de artilerie și geniu, Școala de guarzi etc. Pe planul din 1895-1899 al capitalei sunt reprezentate mai multe corpuri de clădiri ce ocupă o parcelă mai amplă decât cea reprezentată pe planul din 1844-1846 – proprietatea școlii militare extinzându-se și asupra unor părți din parcelele învecinate.

La 1880 s-a adăugat o „clădire cu două etaje în curtea școlei Militare de Infanterie și Cavalerie cu uă supra-față de 311,85 mp.[26] Un alt corp a fost construit în 1894, în zona centrală a parcelei, servind „Școalei de Guarzi și Cazarmei trupei”.[27] Aceste două clădiri nu au fost singurele construite în ultimele două decenii pe parcela școlii militare. Așa cum se poate observa pe planul de situație din 1894, ansamblul cuprindea numeroase edificii. O descriere a ansamblului a lăsat și Radu Rosetti, elev al Școlii de Artilerie și Geniu în perioada 1897-1899.

> „Poarta grea de lemn s-a închis, materializând prin aceasta și mai mut despărțirea de viața ce dusesem până atunci. (...) Localul, în care era să petrec doi ani de zile, era compus din mai multe corpuri de clădire. Partea cea mai veche, așezată pe Calea Griviței, cuprindea comandamentul, administrația, magaziile, dormitoriile, sofrageria și bucătăria; în aripa din Răsărit se găsia infermeria și în prelungirea ei laboratoriile și sălile de clasă, atât ale noastre cât și ale sublocotenenților elevi ai școalei de aplicație, care era sub același comandament. În partea de Nord a curții (curte în care făceam instrucția) era o clădire în care se aflau sălile de meditație, cancelariile inspectorilor de studii și a bateriei elevilor și școala elevilor guarzi de artilerie și geniu. În sfârșit în partea spre Strada Barbu Catargi (...) și spre Strada Sfinții Voevozi, erau grajdurile, remizele și manejurile.”[28]

[26] Arhivele Naționale – Serviciul municipiului București, fond *Primăria municipiului București. Serviciul Tehnic*, dosar 20/1880, f. 239.
[27] *Idem*, dosar nr. 582/1894, f.1. Mulțumim doamnei Cezara Mucenic pentru amabilitatea de a ne pune la dispoziție informațiile conținute în dosar.
[28] Radu R. Rosetti, *Mărturisiri*, Vol I, „Bucovina”, I. E. Torouțiu, București, f.a., p. 95.

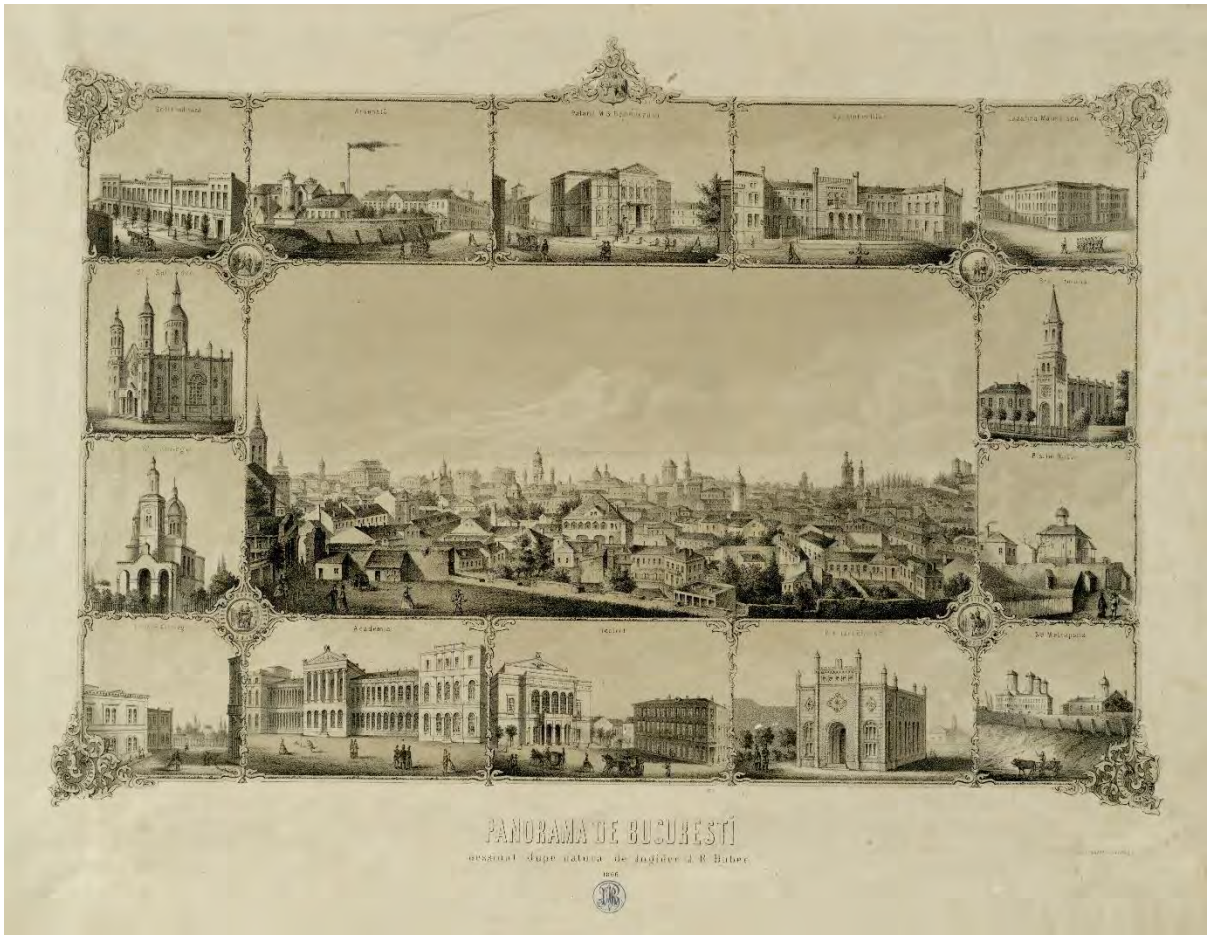

Fig. 5. *Panorama de București dessinat dupe natura de Jnginer J. R. Huber*, gravură, 1866

Reprezentarea din 1866 dă foarte puține indicii asupra formei în plan a clădirii școlii militare, însă oferă detalii importante privind configurația fațadei principale. Construcția, organizată pe două niveluri, este aliniată pe aliniament, ocupând întreaga lungime a parcelei. Volumul organizat simetric, este marcat de trei zone decroșate, zona centrală și colțurile clădirii, foarte puțin ieșite din planul fațadei. Cele trei zone sunt evidențiate și prin înălțarea lor în raport cu restul volumului, încheindu-se la partea superioară prin câte un atic dreptunghiular, ce depășește linia generală a cornișei.

Fig. 6. Școala militară. Detaliu din *Panorama de București dessinat dupe natura de Jnginer J. R. Huber*, gravură, 1866

Soclul înalt al clădirii este reprezentat ca fiind organizat pe două fâșii orizontale ce păstrează linia generală pe întreaga lungime a fațadei. Imediat deasupra soclului se află șirul de ferestre dreptunghiulare, așezate simetric pe fiecare câmp al fațadei și la distanțe egale unele față de altele. Același ritm îl păstrează și ferestrele de la etaj. La ambele niveluri, ferestrele apar ca fiind împărțite opt ochiul pătrate de geam; doar golurile etajului sunt marcate la partea superioară de câte o cornișă profilată. Dacă au existat ancadramente, acestea erau probabil mult prea puțin reliefate, astfel încât ele nu apar reprezentate în gravură.

Limita dintre cele două niveluri ale clădirii este marcată în fațadă printr-un brâu lat, compus dintr-o fâșie mediană plană, aparent fără decorații, mărginită inferior și superior de două înguste fâșii profilate. Segmentele cornișei sunt alcătuite din șiruri de mici de console, așezate sub câte o fâșie profilată. Deasupra cornișei, în zonele decroșate ale fațadei, conturul superior al aticelor sugerează forme crenelate. Aticele zonelor de capăt au o tratare simplă, însă în partea centrală aticul capătă o serie de decorații ce susțin caracterul monumental al

fațadei. În axul aticului central, deasupra acestuia este așezată o decorație sculptată de dimensiuni relativ mari, iar pe capete sunt sugerate alte două zonă decorative, integrate în planul fațadei/ Tot în zona centrală a fațadei, sub cornișă, deasupra șirului de ferestre, se află un panou de formă dreptunghiulară mult alungită pe orizontală în care, cel mai probabil, era inscripționat numele instituției.

Deși clădirea are o formă și o compoziție riguros geometrică, intrarea nu este așezată central, ci înspre capătul de est al fațadei, în axul volumului decroșat. Golul dreptunghiular, având aceeași cotă superioară cu cea a ferestrelor parterului, este marcat de un ancadrament ce reia la scară mai mică principiile generale de compoziție a fațadei. Golul este flancat de două coloane angajate ce susțin un antablament format din trei fășii a căror tratare reia modul de compoziție a părții superioare a aticelor: o fâșie plană, surmontată de un șir de mici console, deasupra cărora se află o fâșie crenelată.

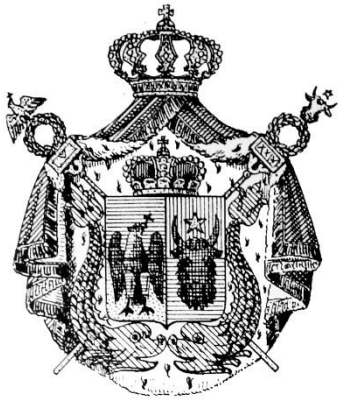

Fig. 7. Școala de Artilerie și Geniu. Carte poștală. Perioada 1901-1915.

În 1866 este documentat un incendiu al clădirii școlii militare ce a produs unele stricăciuni, remediate însă în același an. Nu cunoaștem amploarea pagubelor produse și nici dacă reparațiile au adus modificări formei clădirii sau compoziției fațadei. De asemenea, nu cunoaștem dacă gravura menționată anterior a fost realizată înainte sau după producerea incendiului. Ceea ce este însă evident este faptul că edificiul păstrează cel puțin până în primele decenii ale secolului al XX-lea aceleași caracteristici. Într-o carte poștală emisă în perioada 1902-1915, clădirea apare ca având aceeași compoziție a fațadei principale, putându-se identifica chiar și detaliile reprezentate în gravura din 1866.

Ceea ce se poate observa în plus sunt unele detalii care nu fuseseră reprezentate în gravura inginerului Huber. Astfel, întreaga suprafață a fațadei dinspre Calea Griviței este

vibrată de un bosaj cu un relief relativ plat. Decorațiile de la partea superioară a aticului central, astăzi dispărute, reprezintă însemne heraldice: câte un vultur pentru fiecare colț și, în zona centrală, ceea ce pare a fi una dintre variantele stemei Principatelor Unite din timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza. În zona cornișei se poate observa că șirul de console este alternat cu un șir de elemente decorative ce contribuie la obținerea unui efect de suprafață vibrată.

În partea estică față de axul de simetrie al clădirii, un gol de la parter și golul corespondent de la etaj apar ca fiind zidite, fiecare dintre ele fiind conturate cu același tip de ancadrament ca și la restul golurilor ferestrelor pentru a se păstra coerența compoziției fațadei. Astăzi, acelei porțiuni îi corespunde zidul exterior al corpului central, așezat perpendicular pe fațada principală. Poziția acestuia ar putea să reprezinte un argument în plus în favoarea ipotezei înglobării vechii clădiri a Ministerului de Război în construcția școlii militare.

Clădirea din Calea Griviței 28 a găzduit școala militară și diversele ramuri ale acesteia până în 1921, excepție făcând perioadele 1870-1872 și 1916-1919, când școala a fost mutată la Iași.[29] După 1921, edificiul și construcțiile aferente au revenit Ministerului de Război, aici funcționând, cel puțin până la al Doilea Război Mondial, Inspectoratul General al Comandamentelor Generale, Comandamentele diverselor corpuri de armată[30] și, în 1941, Cazarma General Ion Arion.

Edificiul a aparținut armatei până în 1969, când a fost preluat de Ministerul Educației Naționale și alocat Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu".[31] La cutremurul din 1977 clădirea a suferit avarii importante, fiind nevoie de intervenții de consolidare. În referatul întocmit de INCERC după cutremur este menționat faptul că ultimele modificări radicale aduse construcției au avut loc în anul 1906[32]. Până la preluarea clădirii în 1969 de Ministerul Educației, nicio altă reparație capitală nu fusese realizată. În referatul amintit, starea de după cutremur a clădirii este descrisă astfel:

[29] Adrian Stroea, Marin Ghinoiu, *Școala de artilerie. 130 de ani de existență*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2011, p. 8.

[30] *Noul plan al Bucureștiului cu noile strade și cartiere deschise până la 1 ianuarie 1929 însoțit de un indicator al Stradelor și adresele autorităților publice și particulare importante*, Brașov, 1929; *București. Ghid oficial cu 20 de hărți pentru orientare*, 1934; *Municipiul București și împrejurimile*, ediția XII, Editura Institutului Cartografic „Unirea" Brașov, 1939.

[31] În anii 1960 au avut loc, între diversele instituții ale statului, discuții privind problema spațiului necesar Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu". În 1967-1968 Sfatul Popular al capitalei a decis alocarea unui teren de circa 25 ha, aflat în spatele Casei Scânteii, pentru construirea unui nou campus destinat institutului. Proiectul nu a fost niciodată realizat, institutul și, mai târziu, Universitatea Națională de Arte funcționând în mai multe sedii disparate (*Informare referitoare la problema spațiului Institutului de Arte Plastice*, document din arhiva Universității Naționale de Arte)

[32] Nu se specifică în ce au constat aceste intervenții și nici sursa informației. Fondul Serviciul Tehnic al Primăriei București nu păstrează documente referitoare la intervenții asupra clădirii studiate din această perioadă, astfel încât nu am putut stabili nici felul, nici amploarea lucrărilor.

„Structura de rezistență este din zidărie portantă cu planșee de lemn cu excepția unei săli de curs care are planșeul din beton armat. În decursul timpului a suferit modificări în funcție de destinația ce i s-a dat în perioada respectivă. (...)
Construcțiile au suferit numeroase avarii și anume: fisuri la zidurile interioare portante și deplasări în zidurile exterioare portante, unele planșee au fost dislocate și s-au deplasat având acum o rezemare insuficientă. Calcanul, în urma deplasărilor s-a prăbușit, producând o ruptură a șarpantei."

Un alt document descrie starea imobilului astfel:

„Corpul E este o construcție cu subsol parțial, parter, etaj și pod, din zidărie portantă și planșee din lemn, șarpantă de asemenea din lemn și învelitoare de tablă.
Construcția imobilului a început în anul 1830 forma și fiind definitivată abea în anul 1906.
Pe parcursul timpului, în funcție și de destinația pe care a avut-o, clădirea a avut de suferit destul de multe modificări, în special în ceea ce privește dispunerea în plan a zidurilor neportante interioare de la parter și etaj. Datorită acestor modificări în zidurile portante interioare au fost practicate goluri de acces, paralel cu renunțarea la altele.
Toate aceste modificări fiind făcute în etape de timp diferite, fiecare în funcție de necesitățile de la acea vreme, fără a se ține cont cât de cât de ansamblul construcției, au făcut ca în final construcția să nu mai reprezinte un tot unitar, lucru demonstrat cu ocazia seismului din 4.03.1977 când toate aceste ziduri interioare au fost grav deteriorate, zidăriile de umplutură executate fără țesere și fără împănare la partea superioară fiind dislocate sau deviate de la verticală."

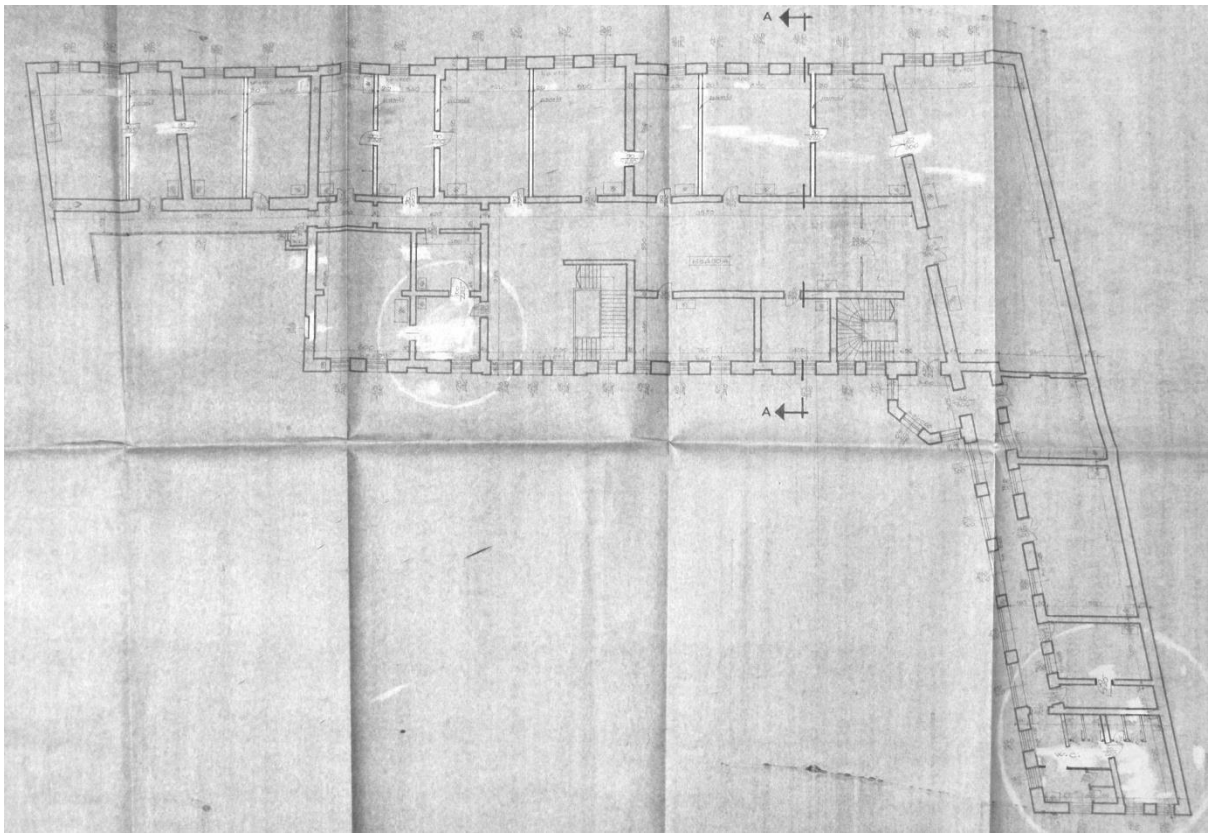

Fig. 8. Releveul corpului E, Calea Griviței nr. 28. 1978. Plan parter. (Sursa: arhiva Universității Naționale de Arte)

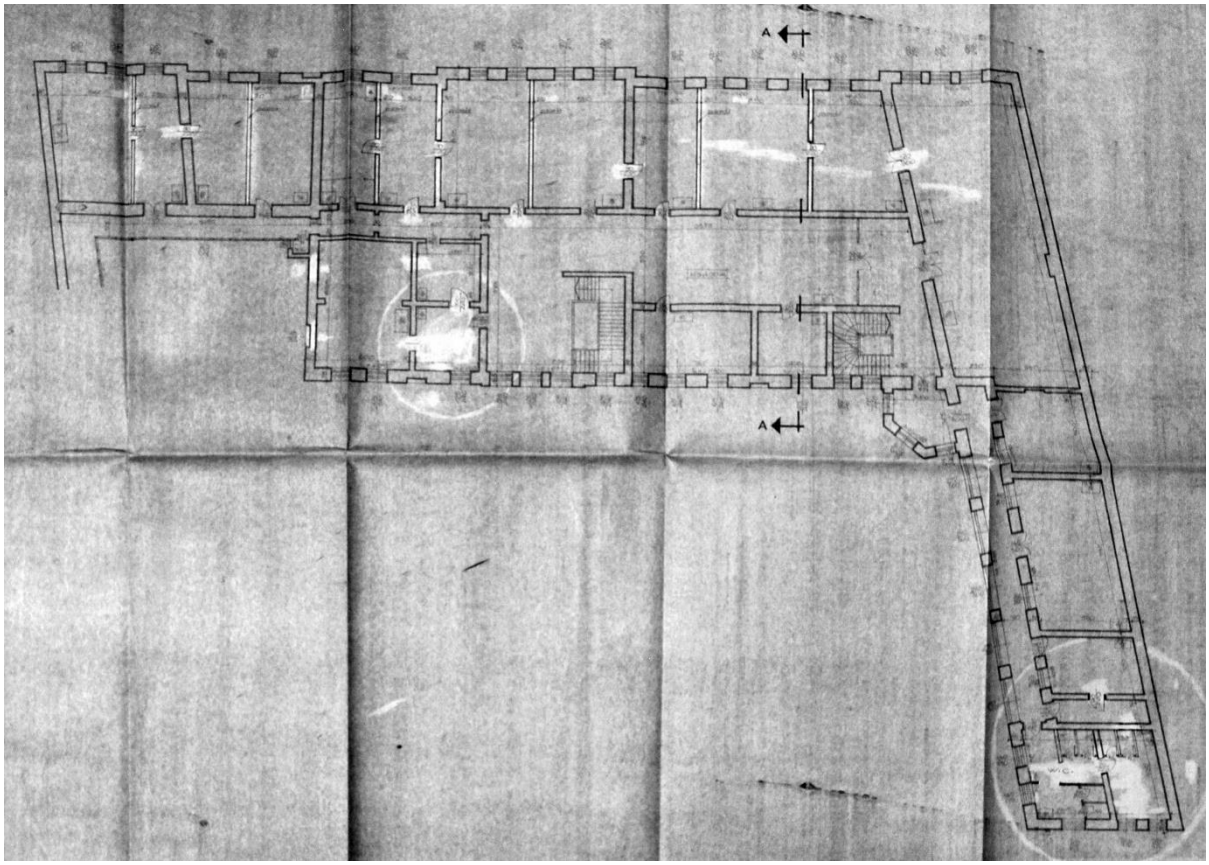

Fig. 9. Releveul corpului E, Calea Griviței nr. 28. 1978. Plan etaj. (Sursa: arhiva Universității Naționale de Arte)

Proiectul privind intervenția asupra clădirii dinspre Calea Griviței, precum și a celorlalte edificii parte a aceluiași ansamblu a fost realizat în 1978-1979 de Centrul de proiectare pentru construcții de învățământ și cercetare București, lucrările fiind executate în 1979-1980 de ICRAL Giulești. Proiectul prevedea intervenții radicale asupra structurii clădirii, dar și recompartimentări:

- Demolarea zidurilor „de paiantă" de la parter și etajul I și înlocuirea lor cu unele realizate din cărămidă. Acestea urmau să asigure rigiditatea clădirii pe direcție transversală. Astfel, proiectul prevedea realizarea de centuri de beton armat la partea superioară și țeserea lor laterală de zidurile existente;
- Consolidări ale unor zone de planșeu:

  „Întărirea planșeului etajului I (în zona încăperilor dinspre strada Calea Griviței) prin prevederea unui sistem de grinzi metalice calculat în așa fel încât să nu se mai conteze pe grinda de lemn suplimentară existentă la mijlocul deschiderii planșeului, grindă care la ora actuală are rezemarea realizată pe zidurile de paiantă."

  „Întărirea planșeului în consolă de la etajul I (în dreptul intrării în incinta dinspre Calea Griviței) care nu mai prezintă siguranță datorită putrezirii grinzilor de lemn."
- Înlocuirea planșeului de lemn de din zona grupului sanitar de la etajul I cu unul din beton armat, rezemat pe grinzi din beton armat.

- Renunțarea la unele goluri de acces și deschiderea unora noi;

De asemenea, se prevedea introducerea de tiranți metalici care să contribuie la asigurarea rigidității construcției și refacerea elementelor prăbușite sau grav avariate – șarpanta, calcanul, coșurile de fum etc. În vara anului 1979, lucrările erau deja începute, continuând și în anul următor.

Ultima etapă majoră de intervenții a avut loc la începutul anilor 2000. Expertiza tehnică efectuată atunci a stabilit necesitatea măririi capacității portante a sistemului structural. Astfel, au fost executate cămășuiri ale zidurilor de cărămidă în mai multe zone ale clădirii.[33] Acestea nu au afectat însă fațada, fiind făcute doar la interior.

[33] Memoriul tehnic parte a documentației scrise aferente proiectului de consolidare emis de Princer S.A. în 2002.

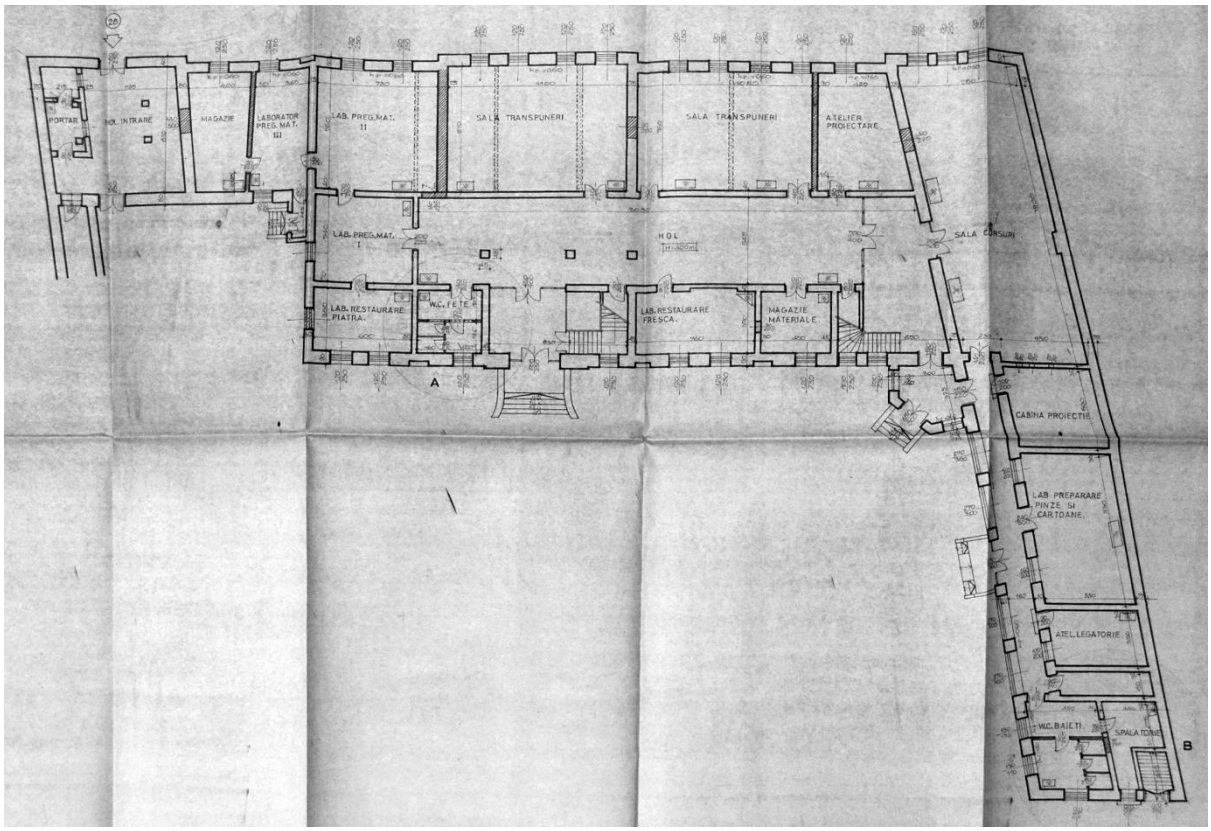

Fig. 10. Proiectul de consolidare al corpului E, Calea Griviței nr. 28. 1978. Plan parter. (Sursa: arhiva Universității Naționale de Arte)

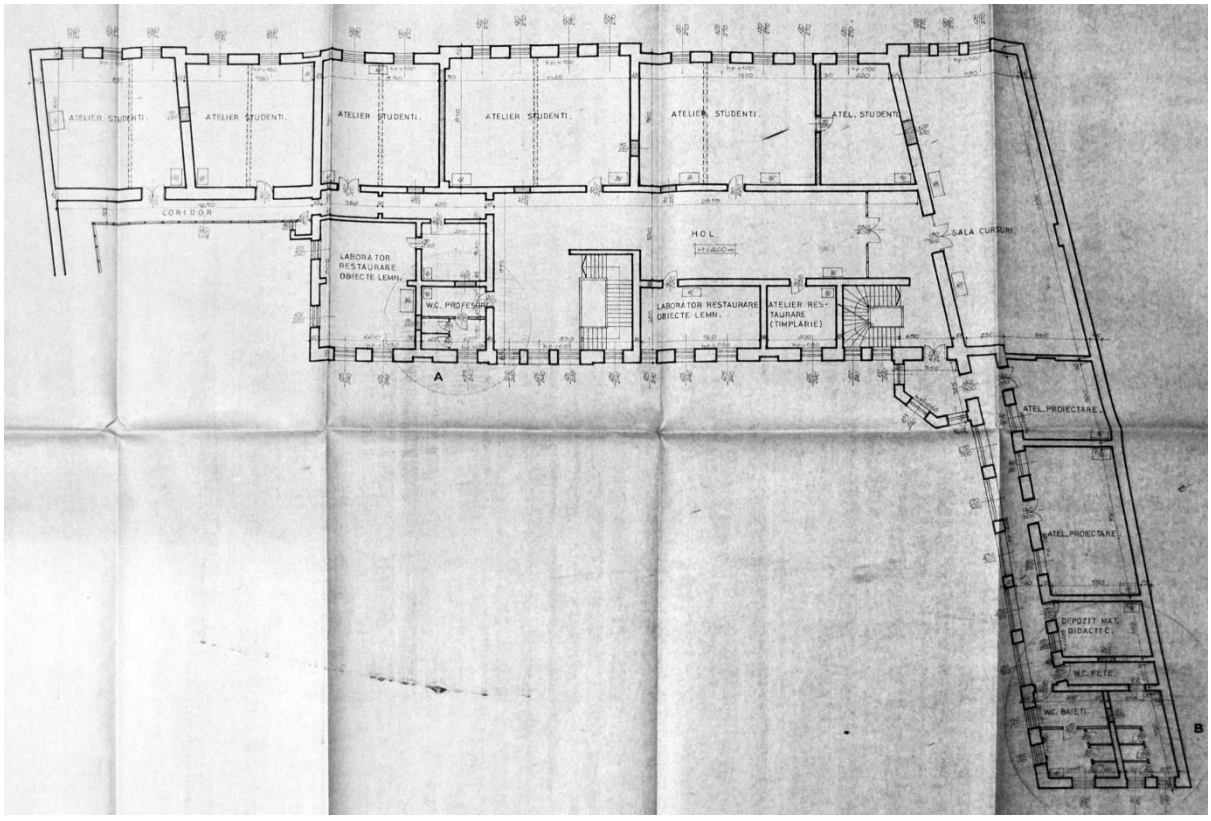

Fig. 11. Proiectul de consolidare al corpului E, Calea Griviței nr. 28. 1978. Plan etaj. (Sursa: arhiva Universității Naționale de Arte)

5. INVESTIGAȚII DE ARHITECTURĂ

Fig. 12. Calea Griviței nr. 28, 2017.

Așa cum am arătat mai sus, clădirea studiată nu a suferit de-a lungul timpului intervenții care să aducă modificări volumetrice majore, astfel încât, fațada dinspre Calea Griviței păstrează și astăzi liniile generale ale compoziției originare. Stricăciunile produse de-a lungul timpului și intervențiile succesive asupra fațadei au avut însă drept rezultat pierderea unei serii de elemente de detaliu și a unor decorații caracteristice arhitecturii construcțiilor publice de la mijlocul secolului al XIX-lea.

Fațada păstrează cele trei zone mai înalte: zona centrală și cele de colț, marcate, ca și în trecut, prin câte un atic ce se înalță peste linia cornișei. Niciunul dintre cele trei atice nu mai păstrează însă detaliile originare. Fiind elemente vulnerabile la seism, aticele au fost reconstruite – cel mai probabil după cutremurul din 1977, în campania de lucrări din 1979-1980. Decorațiile inițiale nu au fost refăcute, fiind înlocuite de un decor foarte simplificat, asemănător unui șir de denticuli de mari dimensiuni. Această decorație amintește de alternanța de mici console și elemente decorative pătrate ce definea cornișa. Așa cum se poate observa atât în gravura de la 1866, cât și în imaginea de început de secol XX a clădirii, la fiecare dintre cele trei atice, deasupra șirului de console, se înălța câte o porțiune ce reproducea la scară mică conturul superior al volumetriei generale. Astfel, erau marcate centrul și colțurile fiecărui atic. Aceste părți ale aticelor nu au mai fost refăcute.

Structura compozițională a fațadei păstrează registrele orizontale inițiale: soclul înalt, compus din două benzi de înălțimi diferite; registrul ferestrelor parterului; brâul lat ce marchează limita între cele două niveluri; registrul ferestrelor etajului și cornișa.

Fig. 13. Zona centrală a fațadei

Fig. 14. Zona estică a fațadei

Soclul este delimitat la partea lui superioară de un profil simplu, cu lăcrimar, amplasat imediat sub linia ferestrelor. Ceva mai sus de jumătatea înălțimii soclului, acesta este împărțit în două fâșii prin intermediul unui profil rotunjit, mai puțin proeminent decât cel menționat anterior. În prezent, cele două benzi ale soclului sunt tratate identic, însă, așa cum se poate observa în fotografia de la începutul secolului XX, zona inferioară avea o culoare închisă, iar zona superioară, aparent de aceeași culoare cu restul fațadei, era împărțită într-un șir de panouri rectangulare, egale între ele. Astfel, cele două benzi se diferențiau net una față de alta, accentuând orizontalitatea clădirii.

În aceeași imagine, câmpul fațadei apare ca fiind tratat cu un bosaj plat, evidențiindu-se astfel ancadramentele discret profilate ale ferestrelor. Astăzi, bosajul nu se mai păstrează, fiind acoperit de tencuieli și zugrăveli recente, rezultând o suprafață plată ce nu se diferențiază nici prin textură, nici prin culoare de zona ancadramentelor. În schimb, fâșia centrală a brâului ce marchează limita dintre cele două niveluri, inițiat plată și fără ornamente, a primit în anul 2001 o decorație în tehnica *sgraffito*, cu mortare în două culori, alb-gri și ocru-roșu. În aceeași tehnică și într-o manieră asemănătoare au fost tratate și suprafețele cuprinse în interiorul ancadramentelor celor trei ferestre false și arhivolta de deasupra intrării.

Forma și poziția golurilor de fereastră sunt aceleași care au putut fi observate și în gravura din 1866 și în imaginea de început de secol XX. Ceea ce nu se mai păstrează sunt ferestrele de dimensiuni mai mici care apar reprezentate în gravură în partea superioară a zonelor de colț ale clădirii. Refacerea mult simplificată a aticelor nu a inclus și refacerea

acestor goluri. Atât ferestrele de la parter, cât și cele de la etaj păstrează, cel puțin în linii mari, ancadramentele originare. La parter, golurile sunt marcate într-o manieră foarte simplă: un profil rectangular îngust la partea superioară și profile rotunjite pe laterale, ușor retrase față de planul general al fațadei. În unele cazuri, profilul rotunjit vertical este reluat și la partea superioară. Aceeași alcătuire marchează și golurile de la etaj, acestea având însă, în plus, câte un ancadrament foarte simplu, plat, puțin ieșit din planul fațadei și încheiat la partea superioară cu o cornișă profilată.

Fig. 15. Variante de ancadramente

Este puțin probabil ca cele două variante de profilaturi descrise mai sus să fie cele originare. Profilele rotunjite – folosite atât pe verticală, cât și, în unele cazuri, pe orizontală – par să fi rezultat din încărcarea cu mortar a unor forme mai detaliate. De altfel, cele trei ferestre oarbe sunt încadrate de un tip de profil mult mai elaborat. Este posibil ca, în etapa de lucrări de la începutul anilor 2000, odată reparațiile realizată după schimbarea ferestrelor, să se fi optat pentru o variantă simplificată a ancadramentelor, mult mai ușor de executat.

La nivelul cornișei se păstrează în bună măsură elementele decorative originare, excepție făcând unele segmente în care acestea au fost distruse de infiltrații cauzate de preluarea deficitară a apelor meteorice. Decorația cornișei este organizată pe trei fâșii: două zone cu profilatură clasică încadrează o alternanță de mici console și ornamente rectangulare din teracota (25x25 cm).

Fig. 16. Detaliu cornișă

Fig. 17. Detalii cornișă

Accesul este situat în extremitatea estică a fațadei, în axul volumului de colț. Golul este marcat de un ancadrament amplu, menit să confere monumentalitate intrării. Întreaga compoziție a acestuia se încadrează într-un volum rectangular, puțin ieșit în raport cu planul

fațadei. Înălțimea acestuia este egală cu cea a registrului parterului, ajungând până la linia brâului median. Cornișa portalului se formează prin decroșarea, pe segmentul aferent, a profilaturii inferioare a brâului. Într-un al doilea plan al ancadramentului, retras față de primul, un arc în plin cintru este susținut de două coloane corintice scunde. Golul de acces propriu-zis se află în al treilea plan al compoziției, încadrat de o zonă ce astăzi este decorată în tehnica *sgraffito*.

Fig. 18. Detalii acces

Compoziția actuală a ancadramentului intrării este în mod evident diferită de cea reprezentată în gravura din 1866. Întrucât nu au putut fi identificate alte imagini ale zonei de acces care să ofere informații suplimentare, se pot doar formula două ipoteze ce ar putea să explice această diferență. Prima dintre acestea ar fi cea conform căreia gravura de secol XIX nu reproduce cu fidelitate detaliile ancadramentului. Această ipoteză pare puțin plauzibilă, având în vedere că toate celelalte detalii reprezentate în gravură au putut fi identificate în imaginea de început de secol XX și, mai mult, au putut fi asociate chiar unor elemente păstrate până astăzi. Astfel, cea de-a doua ipoteză este cea conform căreia compoziția portalului a suferit modificări de-a lungul timpului. Modificarea ar putea fi asociată anului 1906, an în care, așa cum se menționează în documente aflate în arhiva Universității

Naționale de Arte, au fost realizate unele lucrări de mai mare amploare.[34] Momentul poate să explice și opțiunea pentru coloanele scunde așezate de o parte și de alta a intrării, ale căror proporții sunt neobișnuite pentru limbajul arhitectural al mijlocului de secol XIX. Ele par, mai degrabă, caracteristici stilului neoromânesc care în anul 1906, odată cu Expoziția Generală Română, își face debutul ca stil oficial – începând să fie adoptat în arhitectura clădirilor publice.

6. VALORI ISTORICE, URBANISTICE, ARHITECTURALE ȘI MEMORIALE

În conformitate cu Ordinul Ministerului Culturii și Cultelor numărul 2260 din 2008 privind aprobarea Normelor Metodologice de clasare și evidență a monumentelor istorice[35], criteriile de evaluare sunt: vechimea, cel referitor la valorile arhitecturală, artistică, urbanistică, cel referitor la frecvență și cel referitor la valoarea memorial-simbolică. Pentru statutul de monument istoric clasa B este necesară acordarea a cel puțin trei calificative „medie", cu excepția cazurilor în care, în funcție de zona istoric-geografică, la criteriul vechime se acordă calificativul „mică". Pentru statutul de monument istoric clasa A este necesară:

a) Acordarea cel puțin a unui calificativ excepțional, cu excepția imobilelor incluse în Lista patrimoniului mondial și a celor din Lista indicativă de includere în Lista patrimoniului mondial;
b) Acordarea cel puțin a calificativului mare la toate criteriile de clasare, cu excepția criteriului referitor la valoarea memorial-simbolică;
c) Acordarea cel puțin a unui calificativ foarte mare, a unui calificativ mare și a unui calificativ medie.

În baza argumentelor și a analizei expuse în capitolele anterioare, considerăm următoarele calificative:

- **Criteriul vechimii.** Conform informațiilor disponibile, edificiul studiat are ca nucleu central o clădire construită înainte de 1844 – sau, așa cum specifică unele documente, în jurul anului 1830. Este neclar, însă, cât de mult din structura acestei construcții se mai păstrează astăzi, ținând seama și de intervențiile de după 1977, când parte din vechea structură a fost refăcută. În mod cert, însă, forma în plan, volumetria și, în parte, organizarea fațadei principale au fost determinate de configurația edificiului construit înainte de jumătatea secolului al XIX-lea.
  Forma actuală a clădirii a rezultat odată cu refacerea și, probabil, extinderea vechiului edificiu în perioada 1860-1862. Intervențiile recente, cele de după 1977 și cele de la începutul anilor 2000, au alterat părți consistente ale clădirii, pierzându-se totodată și multe elemente de detaliu ale fațadei principale. Ținând seama de toate acestea, considerăm valoarea de vechime ca fiind **mare**.
- **Criteriul referitor la valoarea arhitecturală, artistică și urbanistică.** În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când a fost realizată alinierea Căii Griviței, clădirea școlii militare era ce mai modernă și impunătoare construcție de pe segmentul estic al

[34] Documentele la care se face referire datează de la sfârșitul anilor 1970, începutul anilor 1980. Campania de lucrări din anul 1906 este menționată fără a se face trimitere la documente-sursă. Informația pare să fi fost transmisă, probabil pe cale orală, la momentul transferului clădirii din proprietatea Ministerului Forțelor Armate în cea a Ministerului Învățământului.
[35] Ordinul Ministerului Culturii și Cultelor nr. 2260/18.07.2008.

acesteia. Astfel, poziția edificiului a dictat aliniamentul pentru întreaga latură a acestui segment.

Edificiul este unul semnificativ pentru arhitectura mijlocului de secol al XIX-lea și pentru arhitectura clădirilor publice din vremea domniei lui Alexandru Ioan Cuza. Considerăm valoarea arhitecturală, artistică și urbanistică ca fiind **mare**.

- **Criteriul referitor la frecvență, raritate și unicitate.** Clădirea studiată este semnificativă pentru clădirile publice din timpul domniei lui Alexandru Ioan Cuza, făcând astfel parte dintr-o serie restrânsă de edificii ridicate în această perioadă în capitală. Considerăm valoarea de frecvență, raritate și unicitate ca fiind **mare**.
- **Criteriul referitor la valoarea memorial simbolică.** Istoria clădirii este strâns legată de o importantă etapă de modernizare a statului român, precum și de istoria învățământului militar superior din a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În 2011 a fost montată pe fațadă, în apropierea intrării, o placă memorială ce atestă funcționarea în această clădire, în perioadele 1881-1916 și 1919-1921 a Școlii speciale de artilerie și geniu. Este marcată astfel, doar o parte a istoriei comune a clădirii și a învățământului militar. Considerăm valoarea memorial simbolică ca fiind **medie.**

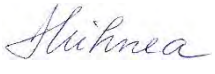
În conformitate cu prevederile legale, clădirea din Calea Griviței nr. 28, București întrunește calitățile necesare statutului de monument istoric încadrabil în **grupa A**.

7. RESTRICȚII ȘI PERMISIVITĂȚI

- Toate intervențiile structurale și arhitecturale se vor realiza urmărindu-se păstrarea într-o cât mai mare măsură a materialelor originare.
- Se vor efectua sondaje de parament, atât în câmpul fațadei, cât și în zona soclului, cu scopul de a identifica detalii referitoare la vechiul bosaj al fațadei (dimensiuni, profilatură, tehnică).
- Se va reface bosajul fațadei conform rezultatelor sondajelor de parament menționat mai sus.
- Se va restaura cornișa clădirii, refăcându-se elementele (console) și piesele ceramice (plăci decorate) lipsă după modelul celor păstrate *in situ*.
- Se vor realiza sondaje de parament pentru a detalia profilatura originară a ancadramentelor ferestrelor. Se va reveni, la profilatura originară.
- În zonele decroșate ale fațadei, ancadramentele ferestrelor de la etaj au fost unificate printr-o cornișă continuă. Se va reveni la forma inițială, cu segmente de cornișe separate, corespunzătoare fiecărui ancadrament.
- Se vor reconstrui aticele din zona centrală și din zonele de colț ale fațadei, respectându-se dimensiunile, proporțiile și registrele compoziționale originare.
- Se va păstra decorul realizat în tehnică *sgraffito* din zona brâului median, a celor trei ferestre oarbe și a ancadramentului golului de acces.

Dr. arh. Virgil Apostol

Dr. arh. Diana Mihnea

8. BIBLIOGRAFIE

***, „Despre școala militară”, în *Monitorul Oastei*, nr. 9, anul I, 26 martie 1860, pp. 136-137.

***, *Istoria militară a poporului român*, Vol. IV, Editura Militară, București, 1987.

***, *Istoria militară a poporului român*, Vol. V, Editura Militară, București, 1988.

***, *Protocoalele ședințelor Adunării legislative a Țerii Românești. Din prima sesiune a cellei de a doua legislature*, Anul 1860, Tomul I, Typografia Statului, Niphon, Bucuresci, 1861.

Costescu, George, *Bucureștii Vechiului Regat*, Editura „Universul”, București, 1944.

Dumitru, Angela-Ramona, „Consolidarea și modernizarea puterii armate a Țării Românești în perioada 1849-1856”, în *Analele Universității din Craiova. Seria istorie*, anul XIII, nr. 2(14)/2008, pp. 111-126.

Florescu, Emilian (colonel), „Raport la domn cu No. 551 pentru înființarea de Stabilimente Gimnastice”, în *Monitorul Oastei*, nr. 3, anul I, 20 februarie 1860, p. 37.

- , „Raport la domn nr. 635/1860 24 februarie”, în *Monitorul Oastei*, nr. 9, anul I, 26 martie 1860, pp. 52-53.

Giurescu, Constantin, *Istoria Bucureștilor din cele mai vechi timpuri și până în zilele noastre*, Editura pentru literatură, București, 1966

Herjeu, C. N., *Istoria armei geniului*, I. V. Socecu, București, 1902.

Ionescu, Ștefan, „Dezvoltarea edilitar-urbanistică a orașului București la sfârșitul secolului al XIX-lea”, în *București. Materiale de istorie și muzeografie*, VII/1969, pp. 81-98.

Lascu, Nicolae, *Bulevarde bucureștene până la Primul Război Mondial*, Editura Simetria, București, 2011.

Malacopol, Viorica, „Date în legătură cu activitatea arhitecților Freiwald”, în *Studii și comunicări de istoria artei. Seria artă plastică*, Tom 11, 2/1962, pp. 325-334.

Mucenic, Cezara, „Gara de Nord și Școala de poduri și șosele. Urbanism și arhitectură”, în *București. Materiale de istorie și muzeografie*, XXII/2008, pp. 128-157.

Otu, Petru, „Considerații privind evoluția Ministerului apărării naționale (1831-1989)”, în *Document. Buletinul Arhivelor Militare*, 4 (54)/2011, p. 1-8.

Petrescu, Liliana, „Scurt istoric al logisticii militare”, *Buletinul forțelor navale. Serie* nouă, 8/2008, pp. 285-301.

Potra, George, *Din Bucureștiul de ieri*, Vol. I, Editura Științifică și enciclopedică, București, 1990.

Rosetti, Radu R., *Mărturisiri*, Vol. I, „Bucovina”, I. E. Torouțiu, București, f.a.

Scafeș, Cornel I., „Construcții și amenajări militare destinate armatei permanente (1859-1877)”, în *Studii și materiale de muzeografie și istorie militară*, nr. 12/1979, pp. 220-240.

Colonel dr. Stroea, Adrian; colonel (r) Ghinoiu, Marin, *Școala de artilerie. 130 de ani de existență*, Editura Centrului Tehnic-Editorial al Armatei, București, 2011.

- „Școala militară de artilerie – 130 de ani de existență", în *Calendarul tradițiilor militare 2012*, Editura Centrului tehnic-editorial al armatei, București, 2012, pp. 86-101.

Colonel (r) ing. Târzioru, Mircea; colonel (r) Pădureanu, Simion, *Istoria construcțiilor și domeniilor militare*, Editura Militară, București, 1995.

Urechia, V. A., *Istoria școlelor de la 1800-1864*, Tomul III, Imprimeria Statului, Bucuresci, 1894.

Vârtosu, Emil; Vârtosu, Ion; Oprescu, Horia, *Începuturi edilitare 1830-1832*, București, 1936.

Ghiduri

Noul plan al Bucureștiului cu noile strade și cartiere deschise până la 1 ianuarie 1929 însoțit de un indicator al Stradelor și adresele autorităților publice și particulare importante, Brașov, 1929.

București. Ghid oficial cu 20 de hărți pentru orientare, 1934.

Municipiul București și împrejurimile, ediția XII, Editura Institutului Cartografic „Unirea" Brașov, 1939.

Surse cartografice

Planul Bucureștiului ridicat de Ing. Lct. F. B. Purcel în anul 1789.

Planul Bucureștiului ridicat și nivelat din porunca Dlui Marelui Vornic al departamentului Trebilor din Năuntru Barbu Știrbei după întocmirea secției inginerești sub direcția specială a Maiorului Baron Rudolf Artur Borozin în zilele prea înălțatului Domn Stăpânitor Gheorghe Dimitrie Bibescu V. V., 1846 [Copie „conf. cu orig. Boroczyn", 1915, semnată Cincinat Sfințescu].

Planul Bukureștiului Ridikat, treas chi-publicat din porunka Prea înăltzatului Domn Stăpânitor Barbu Dimitrie Știrbeiu V. V. de Maior Baron Rudolf Artur Borroczyn, 1852.

Bucuresci capitala ROmâniei, dedicate majestei sale Imperatorul tuturor Russielor Alexandru Nicolaevitz, Major D. Pappasoglu editor și compuitor, 1871.

Planul Orașului Bucuresci lucrat de Institutul Geografic al Armatei pentru Primăria Capitalei în al XXXII-lea an al Domniei M.S. Regelui Carol I, scara 1:5000, 1895-1899.

Planul orașului București – ediție oficială, scara 1:5000, 1911.

Planul cadastral al orașului București, scara 1:1000, 1911.

Surse arhivistice

Arhivele Naționale – Serviciul municipiului București

Fond *Primăria municipiului Bucureşti. Alinieri*: 20/1887, 190, 680/ 1896, 562/1909.

Fond *Primăria municipiului Bucureşti. Serviciul tehnic*: 1/1863, 20/1880.

S.A.N.I.C., fond 2118 *Ministerul de Război 1830-1875*, parte structurală *Administrația centrală, secția II*: 1239/1860, 1272/1860, 1393/1861, 1509/1862.